

Turinys

14 Turinys anglų kalba

23 Pratarinė

GAMTA

27 * *Valentinas Baltrūnas, Bronislavas Karmaza. Naujamiesčio apylinkių Žemės gelmių sandaros ir paviršiaus ypatybės*

45 *Mikalojus Lukinas. Upytės krašto miškai XVI amžiuje*

55 *Algimantas Kavaliauskas. Nevėžis ir jo upelių slėniai*

64 *Petras Juknevičius. Šuoja*

75 *Petras Juknevičius. Kiršinas*

84 *Veronika Klimavičienė. Paprastas ažuolas*

85 *Naujamiesčio akmuo. Parengė Veronika Klimavičienė*

86 *Medis „Mūka“. Česlovo Daunoravičiaus pasakojimas*

ISTORIJA

ISTORIJA. ARCHEOLOGIJA

87 *Alfreda Petrulienė, Dovilas Petrulis. Archeologų dienoraščius atskleidus: Nevėžio vidurupis ir Naujamiesčio apylinkės*

ISTORIJA. ISTORIJOS ŠALTINIAI

110 *Ona Maksimaitienė. Upytės senovė*

115 *Petras Juknevičius. Paslaptingoji Liauda*

117 *Petras Juknevičius. Jonas Sicinskis*

122 *Petras Juknevičius. „Nedorėlis“ Vladislovas Sicinskis*

127 *Algimantas Miškinis. Naujamiestis*

150 *Petras Juknevičius, Renata Karčiauskaitė. Lietuvių raštijos puoselėtojai tėvas ir sūnus Božimovskiai ir Naujamiestis*

153 *Petras Juknevičius. Naujamiesčio senkapiai*

154 *Dalia Greviškienė. Upytė Panevėžio apskrities sudėtyje*

160 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Taip gyvenome iki Nepriklausomybės dienu*

172 *Petras Juknevičius. Sukilimo dalyvio Saturnino Jakubovskio kapas Naujamiestyje*

* Žvaigždute turinyje žymimi straipsniai, įvertinti monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Mokslo darbų komisijos (žr. p. 4). Knygos gale pateikiamos šių straipsnių santraukos anglų kalba.

ISTORIJA. PARAPIJOS, BAŽNYČIOS, KUNIGAI

- 174 *Vytenis Bagdonas*. Naujamiesčio praeities atspindžiai bažnytinių metrikų knygose
- 179 *Kazys Misius*. Naujamiečio katalikų bažnyčios ir parapijos praeitis
- 208 *Jonas Kauneckas*. Dangaus Šviesos nešėjas kunigas Algirdas Dauknys
- 223 *Janina Petkevičienė*. Prisiminimai apie kunigą Joną Jurgaitį
- 229 *Edita Diršienė (Misevičiūtė)*. Kitam atleisk dažnai
- 233 *Dalia Greviškienė*. Upytės Šv. Karolio Baromėjaus bažnyčia ir parapija
- 240 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktėlių bažnyčioje tarnavę kunigai
- 251 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktėlių bažnyčioje dirbę vargonininkai
- 256 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktėlių krašto kapinės
- 261 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Kunigas Juozas Tumas Vadaktėliuose
- 263 *Alfas Pakėnas*. Adomas Jakštas bara Vaižgantą
- 270 *Aloyzas Urbšys*. Vadaktėlių bažnyčios choro galerija (*vyškos*)
- 271 *Aloyzas Urbšys*. Vaižganto ažuolas
- 273 *Dainora Urbonienė*. Juozas Tumas-Vaižgantas Panevėžio krašto kalbininkų kontekste
- 276 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktų bažnyčia ir parapija
- 284 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktų kapinės
- 287 Kunigas Antanas Valantinas. *Parengė Stasė Raudonienė (Juškaitė)*
- 291 *Asta Bočiulytė, Petras Juknevičius, Irena Staniūnienė*. Nevėžninkų koplyčia

ISTORIJA. ARCHITEKTŪRA

- 293 * *Dalė Puodžiukienė*. Dvarų sodybos: sklaida ir architektūros bruožai
- 339 *Petras Juknevičius*. Krekenavos ir Naujamiesčio bažnyčių architektas

ISTORIJA. NAUJAMIESČIO KRAŠTO DVARAI IR PALIVARKAI

- 340 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vadaktėlių (Vadaktų) bažnyčia ir dvaras. Grot(h)us(z)ai ir Kopanskiai
- 351 *Petras Juknevičius*. Naudvaris ir Kerbedžiai
- 361 *Petras Juknevičius, Rita Kukuraitytė*. Iš Nevėžninkų praeities

- 368 *Petras Juknevičius. Ignacijus Karpis ir jo garsusis testamentas*
- 371 *Petras Juknevičius. Liberiškio dvaras*
- 373 *Audronė Stončaitienė (Jutelytė). Viktariškio dvaras*
- 377 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Eidrigėvičių giminės Jaciniškis*
- 380 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Užmirštas Murmulių dvaras*
- 386 *Petras Juknevičius. Narutiškio palivarkas*
- 387 *Elena Mezginaitė. Ustronės šeimininkės atminimui*

ISTORIJA. KAIMAI

- 389 *Danutė Galkienė. Myliu Naujamiestį*
- 401 *Ona Giedrutė Butkienė. Pakalniškiai XVIII–XIX amžiuje*
- 404 *Ona Giedrutė Butkienė. Pakalniškių kaimo istorija*
- 409 *Ona Giedrutė Butkienė. Pakalniškiai XX amžiaus pirmojoje pusėje*
- 411 *Ona Giedrutė Butkienė. Likimai. Pakalniškių kaimo žmonės 1940–1960 metais*
- 418 *Ona Giedrutė Butkienė. Skirstomės į vienkiemius*
- 424 *Petras Juknevičius. Jutkonių kaimas*
- 426 *Petras Juknevičius, Sandra Lukšytė. Kaip atsirado dveji Berčiūnai*
- 432 *Irena Milaševičiūtė-Paulavičienė. Mano gimtieji Druseikiai*
- 435 *Judita Mikalauskaitė, Monika Tamošiūnaitė. Mūsų Sidabras*
- 441 *Karolis Grigaliūnas. Vabalių kaimas*
- 446 *Rimantas Banevičius. Senieji Povilauskai*
- 450 *Irena Žakevičienė. Mano Gustonys*
- 458 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Čiūrų kaimo istorija*
- 476 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Samara*
- 479 *Petras Juknevičius. Mickiemė*

ISTORIJA. KOVOS UŽ LAISVĘ

- 483 *Petras Juknevičius. 1905–1907 metų revoliucijos aukų kapai Naujamiestyje*
- 484 *Juozas Urbšys. Laiškas Motinai*
- 486 *Antanas Valantinas. Vadaktų parapijos savanoriai*
- 487 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Valsčiaus savanoriai*

ISTORIJA. KNYGNEŠYSTĖ, ŠVIETIMAS, KULTŪRA

- 496 *Romualdas Grigas. Naujamiestis ir jo mokykla: praeities civilizuotumo trajektorijos*
- 503 *Paulius Grinkas. Naujamiesčio mokykla 1818–1940 metais*

- 510 *Elvija Ulianskaitė*. Daraktorius iš Čiūrų kaimo
 - 511 *Daiva Dirsiienė*. Naujamiesčio mokykla nuo 1940 metų iki šių dienų
 - 517 *Rimantas Banevičius*. Pusės amžiaus kaleidoskopas. 1940–1990 metai
 - 526 *Stasė Mikeliūnienė*. Mokytojas Dominykas Urbonas
 - 529 *Rita Miškinytė*. Mokytojai Adolfas ir Bronislava Miškiniai
 - 533 *Laima Plančiūnienė*. Panevėžio rajono vaikų muzikos mokykla
 - 539 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Čiūrų ir Vadaktėlių krašto mokykla
 - 553 *Romualdas Kriaučiūnas*. Mokytojai Mykolas ir Rožė Kriaučiūnai
 - 554 *Monika Tamošiūnaitė*. Mokyklos Sidabrave
 - 558 *Dalia Greviškienė*. Upytės mokykla
 - 562 *Veronika Klimavičienė*. Vytutė Kulevičienė – Naujamiesčio krašto šviesuolė
 - 566 *Valerija Miškinienė*. Bronislava Bagušienė – Naujamiesčio menininkė
 - 568 *Valerija Miškinienė*. Mokytojos Vidutės Urbonienės gyvenimas – nesibaigianti pamoka mokiniams ir kolegoms
 - 570 *Vigita Dumbrienė*. Naujamiesčio kultūros centras
 - 573 *Monika Dumbraitė*. Biblioteka Naujamiestyje
- ISTORIJA. GYVENIMAS TARP DVIEJŲ PASAULINIŲ KARŲ
- 575 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Kultūrinis gyvenimas Naujamiesčio valsčiuje. Žinios iš laikraščių
 - 584 Berčiūnų krašto mokyklos. *Parengė Vidmanta Trečiokienė*
 - 586 *Donatas Pilkauskas*. Berčiūnų kurortas Respublikos laikais
 - 588 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Valsčiaus rūpesčiai ir darbai
 - 598 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Keliai ir tiltai
 - 600 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Ūkininkai ir samdiniai
 - 605 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Naujamiesčio valsčiaus amatininkai 1932 metais
- ISTORIJA. BENDRUOMENĖS. ĮMONĖS. ORGANIZACIJOS. DRAUGIJOS
- 609 *Goda Jakubonytė*. Naujamiesčio karaimų istorija
 - 629 *Neringa Latvytė-Gustaitienė*. Naujamiesčio žydai
 - 631 Naujamiestiečių prisiminimai. *Užrašė Veronika Klimavičienė (Runavičiūtė)*

- 632 *Aldona Masiokienė (Belazaraitė)*. Tada, kai žydus šaudė
- 634 *Rimantas Banevičius*. Naujamiesčio piliečių draugija
- 636 *Rima Skujienė*. Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre pastatyti spektakliai, kuriems kompozitorius Antanas Belazaras sukūrė arba parinko muziką
- 637 *Elvyra Gruzdevienė*. Apie Upytės eksperimentinį ūkį
- 642 *Irena Žakevičienė*. Gustonių kaimo bendruomenė
- 645 *Raimundas Serdikevičius*. Naujamiesčio šaulių kuopa
- ISTORIJA. PRISIMINIMAI
- 651 Senojo Stultiškių malūno pasakojimas. *Parengė Elvija Ulianskaitė*
- 653 *Gabija Vaičekonytė*. Zofijos mokslai
- 655 *Jūratė Gaidelienė*. Antanas Krasauskas – Pirmojo pasaulinio karo dalyvis ir unikalių prisiminimų autorius
- 659 *Danutė Galkienė*. Baibokėlių motinos. *Pagal Ksaveros Mikšienės (Žiūraitės) pasakojimą*
- 661 *Danutė Galkienė*. Prisimenu Sargėnus
- 677 *Rožė Kriaučiūnienė*. Ar kada vėl susitiksime
- 691 *Romualdas Kriaučiūnas*. „Psichologas iš profesijos, žurnalistas iš pašaukimo...“
- 702 Marytės Pobiedinskaitės prisiminimai. Užrašė *Rūta Grinkienė*
- 708 *Danutė Milavickienė*. Dievo dovana
- 712 *Aldona Masiokienė (Belazaraitė)*. Prisiminimai iš vaikystės
- 714 *Vytautas Kurnickas*. Mano gimtosios Upytės garsai
- 716 *Alfonsas Palionis*. Namų dvasia
- 718 *Alfonsas Palionis*. Iš dabarties į praeitį
- 720 Atsiminimai apie Vaižgantą. *Pasakojo Natalija Stasilionytė*. Užrašė *Veronika Motiekaitienė*
- 721 *Edita Misevičiūtė-Dirsienė*. „Tik pasaugojau, kad neišnyktų...“
- 723 *Danutė Rusteikienė*. Savamokslis poetas Jurgis Adomaitis
- 725 *Aldona Masiokienė (Belazaraitė)*. Iš vaikystės dienų
- ISTORIJA. GIMINIŲ ISTORIJA
- 726 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Kiškūnai
- 734 *Nijolė Runkelienė (Činikaitė)*. Antanas Činikas ir jo giminė
- 736 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Tracevskių giminė
- 740 *Viktoras Ramutis Vitkauskas*. Vitkauskų giminės istorija

- 745 *Vytautas Dalangauskas. Šio krašto legendos*
- 748 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Zopelių giminės istorija*
- 754 *Batsiuvio istorija. Stasio Povilaičio pasakojimą užrašė Vytenis Bagdonas*
- 758 *Benigna Tvarijonienė. Technikos mokslų daktaras Albertas Tvarijonas*

ISTORIJA. SOVIETINĖ OKUPACIJA. TREMTYS. PARTIZANAI

- 760 *Gabija Ruseckaitė. Ne savo noru*
- 765 *Antanas Valantinas. Vadaktiečiai, įkalinti ir ištremti bolševikų okupacijos metu*
- 766 *Elena Gokienė. Tremties nakties prisiminimai*
- 768 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Žuvusieji už Lietuvos laisvę 1945–1949 metais*
- 769 *Kristina Danutė Anužytė-Sadauskienė. Tėvynė – mano namai*
- 782 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Trimto partizanų būrys*
- 787 *Elena Markuckytė. Partizanų vadas Antanas Žygas-Aptiekorius*
- 790 *Antanas Valantinas. Pokario metų Vadaktų partizanai (rezistentai)*
- 791 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Pokaris Vadaktėlių malūne*
- 801 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Sovietų auka*
- 807 *Regina Bundzinskienė. Žinios apie Naujamiesčio apylinkės įkūrimą*
- 811 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Apylinkės*
- 813 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Kolūkių ir tarybinių ūkių kūrimas Naujamiesčio valsčiuje*
- 819 *Marijona Petraitienė (Vaičiūnaitė). Mano tėtis Pranas Vaičiūnas*
- 821 *Alvydas Laiškonis. Naujamiestyje aš subrendau kaip gydytojas*

ISTORIJA. ATKŪRUS NEPRIKLAUSOMYBĘ

- 824 *Bronislovas Mažylis. Žygeiviai ir Garšviai*
- 828 *Birutė Kronienė. Ekologinis ūkininkavimas – širdies padiktuotas gyvenimas*
- 830 *Ingrida Breivienė. Besidairant į dangų*
- 889 *Birutė Kronienė. Iš šiaudų naujamiestiečiai kuria tvirtovę*
- 891 *Vigita Dumbrienė. Toli nuo sostinės, bet ne provincija*
- 903 *Vida Ramoškienė. Dailininkas Ričardas Ničajus*

ETNINĖ KULTŪRA

- 905 *Dalia Greviškienė. Upytės ir jos apylinkių mitologiniai, sakraliniai, istoriniai nekilnojamojo kultūros paveldo objektai*
- 909 *Dalia Mikalauskienė. Lino kančia*
- 911 *Ona Giedrutė Butkienė. Kryžiai Pakalniškiuose*
- 915 *Irena Žakevičienė. Pavasarininkų kryžius Gustonių kaime*
- 918 *Ona Giedrutė Butkienė. Naujamiesčio Pakalniškių pilkapiai*
- 920 *Burtai ir tikėjimai iš Jono Juozo Palukaičio rankraščio. Parengė Povilas Krikščiūnas*

KALBA

- 925 *Violeta Meiliūnaitė. Naujamiesčio šnektai: tradicija ir naujosios raidos tendencijos*
- 930 *Naujamiesčio (Panevėžio ap.) tarmė (Iš Ustronės Vidugiryčių užrašė kun. J. Tumas)*

TAUTOSAKA

- 943 *Povilas Krikščiūnas. Keletas įžanginių pastabų*
- 945 *Ne vien pasakos. Parengė Povilas Krikščiūnas*
- 960 *Sakmės ir padavimai iš Panevėžio kraštotyros muziejaus fondų. Atrinko Vitalija Vasiliauskaitė*
- 963 *Patarlės ir priežodžiai. Surinko Aldona Masiokienė (Belazaraite)*
- 964 *Virgijus Savukynas. Čičinsko mito reikšmės*

IŽYMŪS ŽMONĖS

- 973 *Petras Juknevičius, Skaistė Kryžanauskaitė. Naujamiesčio pastorius Samuelis Bitneris ir jo nuopelnai lietuvių raštijai*
- 975 *Vytautas Baliūnas. Mokytojas Jonas Juozas Palukaitis*
- 978 *Petras Juknevičius. Vyskupas Mečislovas Paliulionis*
- 983 *Elena Markuckytė. Knygnešys Kazimieras Ūdra*
- 986 *Stasė Raudonienė (Juškaitė). Martynas Zopelis ir knygnešiai*
- 990 *Vytautas Baliūnas. Nepriklausomos Lietuvos ministras Juozas Urbšys*
- 993 *Eglė Taurienė. Gydytojas, chirurgas, pirmasis Panevėžio lietuviškos gimnazijos gamtos mokslų mokytojas Julijonas Bučas*

- 997 *Donatas Pilkauskas*. Vienas garsiausių Lietuvos miškininkų, Seimo narys Mykolas Konkulevičius
- 1000 *Samanta Trumpytė*. Vytautas Alantas (Jakševičius)
- 1003 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Kunigas Kazimieras Kuzminskas
- 1005 *Laimutė Adomavičienė*. Prisimenant garsią mokslininkę Janiną Žėkaitę
- 1007 *Irena Gražina Radėnaitė*. Jie iš Čiūrų krašto
- 1011 *Jonas Linkevičius*. Pedagogo ir literato keliu. Autobiografija
- 1020 *Genovaitė Juknevičienė (Kriščiūnaitė)*. Kūryba yra kančia, bet geriausia proto mankšta
- 1030 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Profesorius Romualdas Grigas
- 1037 *Rasuolė Vladarskienė*. Angelė Kaulakienė – terminologė ir pedagogė
- 1041 Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, mokslų daktaras profesorius Antanas Žilinskas. *Parengė Stasė Raudonienė (Juškaitė)*
- 1043 Profesorius Alvydas Laiškonis. *Parengė Stasė Raudonienė (Juškaitė)*
- 1045 *Skaistė Bondzinskaitė*. Biologijos mokslų daktaras profesorius Stanislovas Mastauskis
- 1047 *Vaida Goberienė*. Gamtininkas Alfonsas Palionis
- 1050 *Jūratė Gaidelienė*. Kompozitorius Antanas Belazaras
- 1054 *Elvyra Gruzdevienė*. Antanas Vyčas
- 1060 *Adolfas Augustinavičius*. Kelias į mediciną
- 1068 *Albertas Čaplinskas*. Autobiografija
- 1072 *Vytautas Dalangauskas*. Edmundas Leparskas
- 1076 *Rimantas Banevičius*. Romualdas Vešiota
- 1078 *Algimantas Kolinis*. Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijos šviesuolis Vytautas Baliūnas
- 1084 *Stasė Raudonienė (Juškaitė)*. Vargonininkas Baltramiejus Žilinskas
- 1087 *Antanas Budavičius*. Mokytojas Bronislovas Budavičius
- 1090 *Sigita Marcinkevičienė*. Pedagogas, vertėjas Petras Rapšys
- 1093 *Stanislava Žilinskaitė*. Išlikusi atmintyje
- 1099 *Antanas Tyla*. Mečislovas Jučas – vienas žymiausių Lietuvos istorikų
- 1101 Naujamiesčio kraštas senose fotografijose. *Parengė Stasė Raudonienė (Juškaitė)*

- 1139 Straipsnių, įvertintų monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos, santraukos (anglų k.)
- 1142 Apie autorius
- 1148 Santrumpos ir sutrumpinimai
- 1152 Monografijos finansuotojai ir rėmėjai
- 1153 Naujamiesčio miestelio žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė
- 1154 Naujamiesčio valsčiaus žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė
- 1156 Naujamiesčio seniūnijos žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė
- 1158 Buvusių Lietuvos valsčių žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė
- 1160 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“
- 1164 Rengiamų bei išleistų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė
- 1166 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“ (anglų k.)
- 1168 Asmenvardžių rodyklė. Sudarė Violeta Barkauskaitė, Stasė Raudonienė (Juškaitė)

Spalvotų iliustracijų puslapių intarpas p. 841–888. Parengė Stasė Raudonienė (Juškaitė)